

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ (Мінфін)

вул. М. Грушевського 12/2 м. Київ 01008 тел. (044) 206-59-47, факс 425-90-26
e-mail: infomf@minfin.gov.ua, код ЄДРПОУ 00013480

від _____ 20__ р. № _____ На № _____ від _____ 20__ р.

Верховна Рада України

Народному депутату України
Сергію ЛЬОВОЧКІНУ

Голові Верховної Ради України
Дмитру РАЗУМКОВУ

Кабінет Міністрів України

Про результати розгляду
депутатського запиту

Шановні панове народні депутати!

Міністерство фінансів України на виконання доручення Прем'єр-міністра України Д. Шмигала від 18.09.2020 № 11/10-231 до листа Голови Верховної Ради України Д. Разумкова від 18.09.2020 № 11/10-231 та відповідно до статті 15 Закону України «Про статус народного депутата України» розглянуло депутатський запит народного депутата України С. Льовочкіна від 17.09.2020 № 129-1/25 щодо загрозливого рівня боргового навантаження на економіку внаслідок зростання державного боргу та повідомляє.

Щодо оцінки боргового навантаження та його динаміки

Передусім звертаємо увагу на те, що **оцінка** боргового навантаження за допомогою індикатора відношення державного боргу (або державного боргу та гарантованого державою боргу) до ВВП може здійснюватися **виключно на кінець відповідного року**, оскільки показник ВВП є накопичувальним (зростає від нульового рівня прямолінійно протягом всього року), а боргу – потоковим (коливається протягом року навколо середнього рівня). Водночас такий показник може обраховуватися з використанням показника ВВП за попередні 4 квартали, однак він має орієнтовний характер і може використовуватися лише для оперативних цілей управління державним боргом.

Також необхідно враховувати, що на величину індикатора впливає не лише обсяг боргу, а й рівень ВВП: падіння рівня ВВП в результаті циклічності розвитку економіки та особливо під час кризових явищ збільшує рівень боргового навантаження – як це відбувається наразі під впливом поширення COVID-19.

ДОКУМЕНТ СЕД Мінфін АСКОД

Сертифікат 58E2D9E7F900307B04000000A2FE2E00A5468300

Підписувач Улютін Денис Валерійович

Дійсний з 14.04.2020 14:44:24 по 14.04.2022 14:44:24

Міністерство фінансів України

12030-07-3/31250 від 09.10.2020

Основною причиною зростання державного боргу є **наявність дефіциту державного бюджету**, для фінансування якого і здійснюються державні запозичення. Показники державного бюджету затверджуються законом України, який затверджується у Верховній Раді України народними депутатами після детального його розгляду в профільних комітетах, з наданням відповідних висновків і пропозицій відповідно до статті 39 Бюджетного кодексу України. За роки незалежності України жоден державний бюджет не був затверджений з профіцитом. До того ж схильність представників Верховної Ради України до збільшення видатків бюджету на певні цілі під час розгляду проекту державного бюджету часто призводила до збільшення його дефіциту порівняно з проектом Мінфіну, що має наслідком відповідне зростання боргу.

Відношення державного боргу до ВВП після стрімкого зростання протягом 2014 – 2016 років внаслідок воєнної агресії Росії з 32,8% до 69,2% знизилось до **44,3%** на кінець 2019 року, державного боргу та гарантованого державою боргу – до **50,3%**. При цьому цей показник не є вдвічі вищим середніх рівнів боргового навантаження для країн Європи, що розвиваються, оскільки він становив, наприклад, у Чехії – 30,8%, Румунії – 35%, Македонії – 40,7%, Польщі – 46%, Словаччині – 45%, Сербії – 52%, Чорногорії – 62,3%, Словенії – 66,1%. Крім того, практично всі країни світу зазнали негативних наслідків поширення COVID-19, які безперечно відобразяться на показниках їх державних бюджетів у поточному році, що є нормальним наслідком таких глобальних процесів.

З урахуванням показників, затверджених законом про Державний бюджет України на 2020 рік, на кінець року відношення державного боргу до ВВП прогнозується на рівні **59,9%**. З урахуванням узгодженого з МВФ ліміту державних гарантій на 2020 рік в обсязі 40 млрд грн відношення гарантованого державою боргу до ВВП становитиме близько 8,1%. Отже, відношення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до ВВП становитиме не більше **68,0%** за умови досягнення розрахункових макроекономічних показників.

Щодо ризиків державного боргу (рефінансування, валютного та відсоткового)

В умовах постійного дефіциту бюджету та мізерних надходжень від приватизації державного майна єдиним джерелом погашення державного боргу є державні запозичення. Міністерство фінансів України під час проведення боргової політики орієнтується на Програму діяльності Уряду, Середньострокову стратегію управління державним боргом на 2019 – 2022 роки та Програму управління державним боргом на 2020 рік з метою оптимізації структури державного боргу з огляду співвідношення вартості обслуговування та ризиків при збереженні прийнятного рівня боргового навантаження. Вживаються всі необхідні заходи в межах політики управління державним боргом для рефінансування боргу. Україна є єдиною країною, рейтинг якої було підвищено під час пандемії COVID-19 та пов'язаної з нею світової економічної кризи.

Протягом 2019 року спостерігалась позитивна динаміка зменшення ставок на внутрішньому ринку державних цінних паперів та наприкінці 2019 року вдалось залучити кошти в національній валюті за ставкою нижче 11 відсотків річних, в іноземній – нижче 2,5 відсотка річних. При цьому середньозважена відсоткова ставка для запозичень у гривні дорівнювала 17,0% річних, у доларах США – 5,9% річних, у євро – 3,45% річних. До кінця 2019 року дохідність за усіма борговими

інструментами на внутрішньому ринку знизилась нижче рівня облікової ставки Національного банку України.

Станом на 30.09.2020 середньозважена ставка за державними внутрішніми запозиченнями у 2020 році у національній валюті становила близько 9,9% річних, в іноземній валюті – близько 3,08% річних.

Також зауважуємо, що платежі за державним боргом здійснюються Мінфіном вчасно та в повному обсязі – незалежно від резидентства власників відповідних цінних паперів або сторони відповідних кредитних угод. Загалом ризик рефінансування державного боргу не пов'язаний із зазначеним фактором.

Щодо співробітництва з Міжнародним валютним фондом

Україна є членом Міжнародного валютного фонду (далі – МВФ) з 1992 року. Основними цілями співробітництва з МВФ є стабілізація української фінансової системи, проведення структурних реформ та створення підґрунтя для сталого економічного зростання. Зазначене досягається шляхом реалізації спільних програм економічного розвитку.

Загалом, за 28 років співпраці нашої країни з МВФ, започатковано 12 програм економічного розвитку та підтримки впровадження реформ в Україні, в рамках яких Україна отримала близько 35 млрд доларів США.

Завдяки кредитним ресурсам МВФ вчасно проведено грошову реформу, забезпечено підтримку стабільності валютного курсу, здійснено поповнення валютних резервів, обслуговування зовнішнього боргу у складні роки економічної кризи, фінансування дефіцитів платіжного та торговельного балансів.

На сьогодні Україна і МВФ співпрацюють в рамках 18-місячної Програми Stand-by загальним обсягом 5 млрд доларів США, схваленої Радою директорів МВФ 09 червня 2020 року.

Попередніми заходами, необхідними для схвалення Радою директорів МВФ були: прийняття Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»; прийняття законодавства для створення двох окремих централізованих юридичних осіб Державної митної служби та Державної податкової служби; прийняття законодавства для відновлення відповідальності за незаконне збагачення; прийняття Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»; прийняття законодавства щодо вдосконалення банківської системи; схвалення Радою фінансової стабільності плану на випадок непередбачуваних обставин з метою пом'якшення потенційних ризиків, що виникають для фінансової стабільності та державних фінансів у результаті прийняття судами несприятливих судових ухвал щодо прийнятих у минулому судових рішень, пов'язаних із врегулюванням банку, та скасування граничного обмеження тарифів на опалення для населення.

Зазначена програма спрямована допомогти Україні у подоланні економічних наслідків поширення пандемії коронавірусу шляхом підтримки платіжного балансу, бюджету та сьогоднішніх досягнень у просуванні ключових структурних реформ.

Так, перший транш за Програмою обсягом 2,1 млрд дол. США було в повному обсязі спрямовано на покриття дефіциту державного бюджету.

Варто зазначити, що наразі кошти МВФ є найбільш вигідним кредитним ресурсом з погляду їх вартості та, відповідно, навантаження платежів на державний бюджет.

Кредитори провідних країн світу орієнтуються на рівень співпраці України як країни, що розвивається, з МВФ. Підтримка МВФ є свого роду критерієм стабільності та майбутнього розвитку економіки та забезпечує довіру локальних і міжнародних інвесторів до стану української економіки та програми її розвитку і, як наслідок, – збільшення інвестицій та розвиток міжнародної торгівлі.

Крім того, завдяки підтримці міжнародних партнерів, насамперед МВФ, Україні вдалось забезпечити фінансову та макроекономічну стабільність у важкі для країни часи в умовах збройної агресії та анексії Російською Федерацією частини території України.

Отже, співпраця з МВФ надає можливість Україні забезпечити посилення фінансової та фінансової стабільності, поступово запроваджуючи структурні реформи та спрямовуючи Україну шляхом стабільного та збалансованого зростання.

Щодо макроекономічного прогнозу

У розрахунках показників проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» враховано макроекономічний прогноз, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021–2023 роки». Зазначену постанову розробило Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України з метою актуалізації прогнозу в умовах «рестарту» економіки після пандемії COVID-19, а також для врахування у прогнозі уточнених статистичних даних, зміни окремих як внутрішніх, так і зовнішніх припущень.

Прогноз враховує поточні зміни, що сталися останнім часом у законодавчій сфері, зокрема запровадження обігу землі сільськогосподарського призначення, незмінність обраного курсу на реформи та європейський вектор розвитку, що передбачає поглиблення зовнішньоекономічних відносин з країнами Європейського Союзу. При цьому враховуються реалії, які наразі склались у зовнішньоекономічному просторі, викликані наслідками пандемії, та їх вплив на зовнішньоекономічну діяльність України.

Щодо тенденцій розвитку економіки України

У період з 2016 по 2019 роки економіка стабільно демонструвала економічне зростання після порушеної у 2013–2015 роках макроекономічної стабільності, викликаній геополітичним конфліктом. Так, зростання ВВП у 2016 році становило 2,4 %, у 2017 році – 2,5 %, у 2018 році – 3,4 % та у 2019 році – 3,2 %.

Зі свого боку у 2020 році пандемія COVID-19 як глобальний фактор не лише спровокувала зміни трендів розвитку світової економіки (і Україна не є винятком), але і загострила наявні виробничі проблеми різних країн, без вирішення яких вони не зможуть впевнено рухатися далі. У відповідь на пандемію COVID-19 відбулись суттєві зміни у життєдіяльності більшості держав світу, і України у тому числі.

Безпрецедентні кроки з подолання наслідків поширення COVID-19 позначилися на динаміці ВВП, особливо у II кварталі 2020 року: за оперативною оцінкою Держстату, реальний ВВП зменшився на 11,4 % порівняно з II кварталом 2019 року; а в цілому, за розрахунками Мінекономіки на базі даних Держстату, зменшення ВВП за I півріччя 2020 року становить 6,7 %. Починаючи з червня 2020 року економічна ситуація поступово почала покращуватись на тлі пом'якшення карантинних обмежень, хоча цього було недостатньо для досягнення позитивних результатів.

За оцінкою Мінекономіки, оскільки поширення COVID-19 у 2020 році оточене високою невизначеністю, економічна ситуація в країні до кінця року ймовірно матиме

характер стриманого відновлення з урахуванням реалізації заходів Уряду та Національного банку для забезпечення найбільш оптимального повернення економіки до позитивних тенденцій та продовження активного реформування і прискореного розвитку, що відчуватиметься починаючи з 2021 року.

Загрозою відновлення зростання залишається продовження дії карантинних обмежень або друга хвиля пандемії як в Україні, так і у світі, що відкладатиме відновлення попиту на вітчизняну продукцію на внутрішньому та світових ринках до наступних періодів.

З метою впровадження протягом 2020 – 2022 років комплексної системи нових можливостей стабілізації та сталого розвитку економіки України і підвищення рівня зайнятості населення Мінекономіки за участю центральних та місцевих органів виконавчої влади аналітичних центрів, асоціацій, бізнесу та провідних експертів розробило Державну програму стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020 – 2022 роки, та план заходів з її виконання (затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 № 534), який знаходиться на стадії активної реалізації.

Крім того, Кабінет Міністрів України, міністерства та Національний банк України реалізують також і інші заходи, спрямовані на стабілізацію та сталий розвиток економіки України. Так, Уряд (на виконання Програми своєї діяльності) прийняв план пріоритетних дій Уряду на 2020 рік (розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.09.2020 № 1133-р), виконання якого дозволить забезпечити належне виконання цілей стабілізації та розвитку економіки.

Отже, негативний вплив поширення COVID-19 як на світову економіку, так і на економічну ситуацію в країні спричинив збільшення дефіциту державного бюджету у 2020 році більш ніж втричі, що значно збільшило навантаження на державний бюджет за борговими зобов'язаннями. Різке зростання боргових показників у 2020 році обумовлено також падінням ВВП, зменшенням доходів бюджету та девальвацією національної валюти.

Зменшення **темпів зростання** державного боргу стане можливим лише за умови зменшення дефіциту державного бюджету або за умови збільшення частки його фінансування за рахунок неборгових джерел, а зменшення обсягу державного боргу в абсолютному розмірі – за умови затвердження **в довгостроковій перспективі** державного бюджету **з профіцитом**, який спрямовуватиметься на погашення державного боргу без необхідності здійснення його рефінансування.

Міністерство фінансів України висловлює вдячність за звернення та готовність до подальшої співпраці.

З повагою

В. о. Міністра

Денис УЛЮТІН

Апарат Верховної Ради України
КАРТКА ДОКУМЕНТА

231241

Кореспонденти Денис У. Міністерство фінансів України (всього 1)
Вид документа Відповідь
Вих. № та дата 12030-07-3/31250 від 09.10.2020
кореспондента
№ ДСК
Реєстр. № та 181335 від 12.10.2020
дата реєстрації
Арк./прим. 5/1
Стислий зміст 18.09.20 № 11/10-231 на Депутатський запит
народного депутата України Льовочкіна С.В. щодо
загрозливого рівня боргового навантаження на
економіку внаслідок зростання державного боргу

Проходження документа (особа, у якої є позначка «Оригінал»)	Дата передачі оригіналу ВСК	Дата отримання оригіналу	Підпис